

בירורי הלכה
אקטואליים
מתוך הסוגיות
והפוסקים

פרשת צו

בירורי הלכה

נידון - א' קיבל לשמור מפתח של חברו ושכח היכן הניחו האם נחשב פושע וחייב לשלם צילנדר ומפתח חדש.

ב' אדם קיבל זכות לכרטיס ע"ס 1000 ₪ עבור פסח מאחד האירגונים בשכונה וביקש מחברו שהולך לחלוקה שייביא גם את הכרטיס שלו, כשהגיע אותו האדם היה דוחק ובלגן והוא שכח לבקש את הכרטיס של חברו, כעת לאחר שנגמרה החלוקה הפסיד הלה את הכרטיס, האם מה ששכח הוא כפשיעה ויהיה חייב להכה"פ בדיני שמיים.

ג' ביקשו מאדם שנסע לצפון לקחת שקית עם בגד יקר, אותו אדם הניח את החפץ יחד עם שאר חפציו באטובוס, ושירד נזכר ששכח את החבילה של חברו באטובוס, ושיחפשו אח"כ את הבגד הבגד לא נמצא, האם מה ששכח נחשב פשיעה.

המאירי מביא בזה שני דעות בזה, דעה א' מביא המאירי בשם "יש מי שפירש" דמדובר באופן שהשומר לא זוכר אם הניח את החפץ במקום משתמר ובכה"ג הרי"ז פשיעה וחייב, אולם אם וודאי לו שהניח את החפץ במקום משתמר ורק עכשיו שכח היכן הניחו אי"ז פשיעה אלא אבידה.

דעה ב' (מובא במאירי בתח"ד) מדובר באופן שכעת השומר שכח היכן הניח את החפץ אף שידע שוודאי הניחו במקום משתמר אפ"ה הוא נחשב פושע וחייב.

(ז"ל המאירי מסכת בבא מציעא דף מב' כ"ל שהפקיד אצל חברו איזה פקדון והניחו במקום הראוי לשמירה וכשזה בא ותובע פקדונו אינו זוכר מקום שהניחו בו ואומר לא ידעתי היכן הנחתים או באיזה מקום קברתים המתן עד שאבקש ואמצא מכיון שהחזיק עצמו כשוכח נעשה פושע ואם נאנסו אף על פי שנודע אח"כ שבמקום המשתמר נאנסו חייב לשלם שכל שהשליך פקדונו אחרי גוו כל כך עד ששכח אין לך פשיעה גדולה מזו, שאין לך מקום המשתמר שלא יהא צריך לנתינת לב עליו תמיד, ומ"מ יש מי שפירש שלא נאמר לא ידענא פשיעותא היא אלא כשאומר לא ידעתי אם הנחתים במקום המשתמר אם לאו, הא אם אמר ידעתי שבמקום המשתמר הנחתים אבל איני זכור המקום אין זה פשיעה והרי היא אבידה):

לפי דעה זו דאף שהניח במקום משתמר ה"ה נחשב פושע היות וכעת שכח היכן הניח, יש לבאר מה האופן דש"ח פטור באבידה, דלכאורה אם קיבל חפץ לשמור בביתו והוא לא זוכר היכן הניח את החפץ, לדעה זו יהיה חייב מדין כל לא ידענא פשיעותא, ואם זוכר היכן הניח וכעת זה לא נמצא שם הרי"ז גניבה, ולכאורה לדעה זו הכי משכחת אבידה (בד"כ אבידה הוא שנפל לו בדרך וכד', והשאלה כאן כיצד שייך אבידה בשומר שקיבל לשמור חפץ בביתו), (לדעה הקודמת דמדובר בהשומר לא זוכר אם הניח את החפץ במקום שמור ולכן הוא פושע, לא קשה דבגוונא שהניח במקום שמור וכעת שכח הרי"ז אבידה).

שורש הנידון - האם שכיחה נחשבת כפשיעה - לכאורה נראה דיש בזה סתירה, דבגמ' ב"מ לה', מב', מבואר לענין שומרים "דכל לא ידענא פשיעותא היא", משמע דשיכחה ה"ה כפשיעה, ומאידך בגמ' בבא קמא לענין אבן המונחת לו בחיקו הכיר בה ושכחה ועמד ונפלה, מבואר בגמ' דלענין ד' דברים פטור, משמע דשיכחה אינה כפשיעה, ויתבאר להלן.

"כל לא ידענא פשיעותא"

איתא בגמ' ב"מ לה', מב', דקימ"ל בשומרים "כל לא ידענא פשיעותא היא" (ז"ל הגמ' ב"מ לה' "ההוא גברא דאפקיד כיפי גביה חבריה אמר ליה הב לי כיפי אמר ליה לא ידענא היכא אותבינהו אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים", ז"ל הגמ' ב"מ מב' "ההוא גברא דאפקיד זוזי גבי חבריה אמר ליה הב לי זוזאי אמר ליה לא ידענא היכא אותבינהו אתא לקמיה דרבא אמר ליה כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים").

כתבו הראשונים דחייב לשלם מיד ואין יכול לדחותו ולומר לו המתן עד שאמצא ואחרנו לך, וכן פסק השו"ע רצא' ז' "המפקיד אצל חברו בין כלים בין מעות, ואמר תן לי פקדוני, ואמר לו השומר איני יודע אנה הנחתי פקדון זה, או באיזה מקום קברתי הכספים המתן לי עד שאבקש ואמצא ואחזיר לך, הרי זה פושע וחייב לשלם מיד".

מהי הפשיעה

נח' הראשונים בביאור הגמ' באיזה אופן מדובר - האם מדובר באופן שהשומר לא זוכר אם הניח את החפץ במקום שמור ולכן ה"ה פושע וחייב, או שמדובר באופן שהשומר יודע שהניח במקום שמור, אולם כעת שכח היכן המקום שהניחו ובכה"ג ה"ה פושע וחייב.

שמור, ב' עצם הנחת הפיקדון במקום שלא זוכר ה"ה פשיעה, ג' מה שכעת שכח היכן החפץ זה עצמו הפשיעה.

האם יש ראייה מסוגיית זו דשיכחה ה"ה כפשיעה

לדעה א' (המאירי בשם יש מי שאומר), דהפשיעה היא מחמת דאפשר דהניחו במקום לא שמור אין ראייה דשיכחה בשומר נחשבת פשיעה, דהכא השומר מתחייב מחמת דהוא לא זוכר אם הניח את החפץ במקום טוב.

לדעה ב' (הריטב"א), דהפשיעה היא מחמת שהניח את הפיקדון במקום שלא זוכר, אין ראייה דשיכחה בשומר נחשבת פשיעה, דהכא השומר מתחייב מחמת דפשע בזה שנתן הפיקדון במקום שלא זוכר, וכן עולה למש"כ רעק"א, וכן עולה למש"כ הנתה"מ דכיון שנתנו במקום שא"א למוצאו ה"ה מזיק, וא"כ אין ראייה דשיכחה עצמה נחשבת פשיעה.

לדעה ג' (המאירי בפ' הא', ומשמעות לשון הגמ') דהפשיעה מחמת ששכח כעת היכן הניח את החפץ, ולכאורה יש מקום לדון האם שכיחה נחשבת פשיעה, ויתבאר להלן.

דעת השו"ע

א' - נראה דהשו"ע ס"ל דאף שוודאי הניחו במקום שמור מ"מ כיון שלא יודע היכן הניחם ה"ה פושע וחייב, דהשו"ע סימן קפה' סעיף ט' כתב "הנותן כליו לסרסור למשכנם לו, ואמר איני יודע היכן משכנתים, פשיעותא היא וחייב לשלם. ואם א"ל משכנם ביד פלוני, וכן עשה, ואחר כך כפר בו אותו פלוני, פטור הסרסור", ולעיל הבאנו דברי הריטב"א שכתב שדין זה של סרסור נלמד מסוגיית זו ששומר שלא יודע היכן הניח ה"ה פושע וחייב.

ב' - וכן משמעות השולחן ערוך סימן רצא' סעיף ז' "המפקיד אצל חברו בין כלים בין מעות, ואמר: תן לי פקדוני, ואמר לו השומר איני יודע אנה הנחתי פקדון זה, או באיזה מקום קברתי הכספים המתן לי עד שאבקש ואמצא ואחזיר לך, הרי זה פושע וחייב לשלם מיד" (מהר"ם פ' המפקיד), לכאורה משמעות השו"ע דכיון שלא יודע היכן הניחם ה"ה פושע וחייב.

לכאורה אין ראייה בשו"ע דשיכחה בשומר נחשבת פשיעה, (ז"א האם ס"ל להריטב"א, או כהמאירי) דאפשר דההפשיעה הכא היא מחמת שהניח במקום שלא יודע, ואפשר דהפשיעה היא מה שכעת שכח, ולהלן יתבאר האם יש ראייה מסוגיית זו האם כל שוכח ה"ה כפושע.

האם שכיחה ה"ה כפשיעה

איתא בבא קמא כו' "היתה אבן מונחת לו בחיקו הכיר בה ושכחה ועמד ונפלה, לענין נזקין חייב, לענין ד' דברים פטור" וכתב רש"י שם "לענין ד' דברים פטור - דאע"ג דהכיר בה הויא שכחה שוגג, ולא פשיעה", הרי מפורש ברש"י דשיכחה אינו נחשב פושע, ובשו"ע תכא' ג' כתב "י"א דצער וריפוי ושבת

המאירי שם עמד ע"ז וכתב לבאר, דבגוונא שלא ידוע לו שנגנב אלא כעת הוא לא מוצא שם את החפץ בכה"ג זה נחשב אבידה,

ז"א לדעה זו עולה כך - אם השומר שכח היכן הניח את החפץ, ה"ה פושע, אם זוכר היכן הניח והחפץ לא שם מחמת גניבה, הרי"ז גניבה, ואם זוכר היכן הניח והחפץ לא שם ולא ידוע לו שהייתה גניבה (אלא אולי זה ז"א או נפל וכד') הרי"ז אבידה.

(ז"ל המאירי שם "שמא תאמר אחר שכך זה שאמרו ששומר חנם פטור בגנבה ואבדה, היאך אבדה נמצאת לשומר חנם עד שנאמר שהוא פטור עליה, אם אמר איני יודע היכן הנחתים הרי פשיעה היא וחייב, אם אמר יודע אני היכן הנחתים אבל איני יודע מי נטלם הרי זה גנבה היא ולא אבדה, ושמא אין שם גנבה נאמר אלא בשיצא קול גנבה או אמתלת גנבה וזה שאינו יודע מי נטלם נקרא אבדה).

דברי הריטב"א

בשיטה מקובצת בב"מ' לה' הביא בשם הריטב"א, דאפי' שיודע שהניחו במקום שמור ורק כעת אין השומר זוכר היכן הניחו חייב, ולכאורה זה ע"ד מש"כ המאירי דאף שהניח בוודאי במקום משתמר כל שלא זוכר היכן הניח, חייב,

(ז"ל "כל לא ידענא פשיעותא היא. פירוש, אמרינן כל, לרבות אפילו היכא דאמר יודע אני שהנחתים במקום המשתמר אלא שאינו זכור מקומם, דאפילו הכי חשיב פשיעותא, כי היה לו להניחו במקום שיוכל ליתנו לו כשיתבענו ממנו, ומכאן דין רבינו בסרסור שנתנו לו חפץ למשכן, ואחר כך אמר איני יודע היכן משכנתיו, שהוא חייב, ואפילו היה סרסור בחנם, וכל שכן אם היה בשכר").

ההבדל בין המאירי לריטב"א

לכאורה בפשטות נראה דהריטב"א כתב ע"ד המאירי, אולם בדקדוק לשונם נראה דנח' מה היא הפשיעה בשומר שלא יודע היכן הפיקדון,

במאירי יש משמעות שמה ששכח היכן הניח זה הפשיעה, (ז"ל המאירי "שכל שהשליך פקדונו אחרי גוו כל כך עד ששכח אין לך פשיעה גדולה מזו, שאין לך מקום המשתמר שלא יהא צריך לנתינת לב עליו תמיד"), וכן משמעות לשון הגמ' "כל לא ידענא פשיעותא היא" משמע שהפשיעה היא מה שלא יודע כעת היכן החפץ.

ובריטב"א נראה דהפשיעה הייתה עצם הנחת החפץ במקום שהוא לא זוכר, (ז"ל הריטב"א "חשיב פשיעותא כי היה לו להניחו במקום שיוכל ליתנו לו כשיתבענו ממנו").

וכ"כ רעק"א דהפשיעה היא כבר משעה שנתן את החפץ במקום שלא זוכר, ולא רק משעה ששכח.

ועד"ז עולה בנתה"מ רצא' יד' דכתב דהיות ולא יודע היכן הפיקדון חייב מדין מזיק, דכיון שנתנו במקום שא"א למוצאו ה"ה מזיק, (וכתב שם דאפי' שמירה בבעלים יהיה חייב כיון דחויבו לא מדין שומר אלא מדין מזיק), וגם לדבריו עולה דהפשיעה היא עצם הנחת החפץ במקום שהוא לא זוכר וחידש דנחשב ע"ז למזיק.

עולה לן ג' ביאורים מהי הפשיעה כשהשומר לא יודע היכן הפיקדון - א' הפשיעה היא מחמת דאפשר דהניחו במקום לא

לענין שכח לערב, כתב השו"ע סימן תקכז' סעיף ז' "מצוה על כל אדם לערב, ומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שיסמוך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח עירוב ואבד".

לענין שומר ששכח למכור את החמץ בערב פסח דשכחה נחשב אונס, המ"ב' בסימן תמג' בשעה"צ יד' הביא מהמג"א דשומר מוטל עליו למכור החמץ קודם זמן איסורו, וכתב הנהר שלום דאם שכח למכור והחמץ עבר עליו הפסח ונאסר, השומר פטור מלשלם לבעלים דמה ששכח הוא כאונס, וראיה ממש"כ הפוסקים דשכח תפילת ערבית אי"ז פשיעה ויכול להשלים בשחרית.

לענין דבר האבוד בחול המועד, כתב השו"ע סימן תקלח' "מי שהפך את זיתיו או שהיה יינו בבור, ואירע אונס או ששכח או נתעצל שהיה סבור שהיה יכול לשהות לאחר הרגל ולא עשה קודם הרגל, מאחר שהוא דבר האבד זולף וגומר ומזפת החביות".

לענין נשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה ושכח, כתב השו"ע סימן רלב' "מי שנשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה, או ביום פלוני, יש לו לעשותו מיד או בשחרית כשיגיע אותו היום, שמא ישכח אחר כך ולא יעשנו, ויעבור על נדרו ושבועתו. ואם לא עשהו מיד, כי אמר עדיין יש לי פנאי לעשותו, ושכח או נאנס אח"כ ולא עשהו, י"א דמקרי אונס (הר"ן פ' כיצד הרגל). ויש אומרים דלא מקרי אונס".

דחה את הפעולה לסוף היום ושכח

האם בזה הוא פושע

יש לדון באופן שמחמת שדחה את הפעולה לסוף היום ובסוף שכח, האם גם בזה אינו כפושע, ובאמת הבאנו דבשו"ע יור"ד סימן רלב' כתב דנשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה או ביום פלוני ולא עשה מיד כי אמר עדיין יש לי פנאי ושכח, הביא בזה השו"ע מח' האם נחשב פושע,

ומאידיך בשו"ע סימן קח' סעיף ח' לענין תפילה כתב השו"ע דמי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל, מפני שסבור שעדיין ישאר לו זמן אחר שיגמור אותו עסק שהוא מתעסק בו, ובין כך ובין כך עברה לו השעה דהוי אונס, הרי לא הביא שיטה דאינו אונס ונראה דהשו"ע סתם דגם בכה"ג הוי אונס,

ומצאתי במג"א שם קח' יא' שהעיר בזה, וכתב דבשבועה השו"ע חשש להחמיר, אבל בכל האופנים שוכח אינו כפושע, אולם בנתיב חיים שם נראה דאי"ז ברור ואפשר שיש בזה מח' כמשנת' ב"ר רלב', וע"ע בשבו"י בתו"ד העיר מזה וכתב דאפשר דהתם כיון שהיה לו שהות ולא קיים נדרו מחמת עצלות אף ששכח אח"כ לדעה זו לא מקרי אונס, והביא דבשו"ע בסימן קח' סתם דהוא נחשב אונס, ועי"ש מש"כ,

חייב אפילו שלא בכוונה, ובלבד שלא יהא אונס, אלא שוגג קרוב למזיד", ובסעיף י' כתב "היתה לו אבן מונחת בחיקו, בין שלא הכיר בה מעולם, בין שהכיר בה ושכחה ועמד ונפלה והזיקה...חייב בנזק, ופטור מד' דברים", הרי עולה דשוכח נחשב קרוב לאונס.

המקור דשוכח אינו פשיעה

באמת המקור להלכה זו דשיכחה לא הוי פשיעה, הובא בנמוק"י ב"ק י' עמוד ב' בדפי הרי"ף בשם הרמ"ה מהגמ' בב"ק הנ"ל דשכח שיש לו אבן ה"ה פטור מד' דברים, הרי דמה ששכח אינו פשיעה,

ז"ל הנימוקי יוסף בבא קמא דף י' עמוד ב' "היתה אבן מונחת לו בחיקו ושכח ועמד ונפלה דפטור מד' דברים... ואי משום דשכח אונס הוא לגבי שכחה כדאמרינן שבועות דף כו' גבי שבועה לבן אנסך...אמר המחבר ולפי הרמ"ה ז"ל נ"ל ברור דמי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל מפני שסבור שעדיין ישאר לו זמן אחר שיגמור אותו עסק שהוא מתעסק בו ובין כך ובין כך עברה לו השעה שאינו נקרא מזיד ופושע אלא הרי הוא בכלל טעה ולא התפלל שמתפלל שתיים לתשלומין וכן מי שנתחייב לחבירו בשבועה שיתן לו מעות יום פלוני ונזכר בעוד היום גדול ואומר בלבו עדיין יש לי פנאי והלך לעסקיו ושכח עד שעבר היום הרי זה כאונס". (יש להעיר, דלכאורה שוכח אבן זה שכיחה רגעית, ומנ"ל דשוכח להתפלל אפי' כל היום, או שוכח לערב אפי' כל היום, דשכח זמן ארוך דאינו פושע, ונראה דכל שנשכח ממנו מחמת טרדותיו או עיסוקו אינו פושע).

בראשונים ובפוסקים מצאנו כמה הלכות דשיכחה

לא הוי פשיעה

א' לענין שכח אבן בידו דאינו פושע, ב' לענין שכח להתפלל דיכול להשלים ואין השכיחה נחשבת פשיעה, ג' לענין עירוב תבשילין דמצוה על גדול העיר לערב על כל העיר כדי שמי ששכח יועיל לו העירוב, והרי מי שפשע לא מועיל לו העירוב, ד' לענין שומר ששכח למכור את החמץ קודם הפסח דאינו פושע, ה' לענין דבר האבוד בחול המועד דשכח אינו פושע, ו' לענין נשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה או ביום פלוני ולא עשה מיד כי אמר עדיין יש לי פנאי ושכח, דיש אומרים דמקרי אונס.

לענין שכח אבן בידו דאינו פושע, הובא לעיל הסוגיא בב"ק והשו"ע חו"מ תכ"א'

לענין שכח להתפלל, כתב השו"ע סימן קח' סעיף ח' "מי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל, מפני שסבור שעדיין ישאר לו זמן אחר שיגמור אותו עסק שהוא מתעסק בו, ובין כך ובין כך עברה לו השעה; וכן מי שהיה טרוד בצורך ממונו שלא יבא לידי הפסד, ועל ידי כך הפסיד מלהתפלל; וכן מי שהוא שכור ולא התפלל, כולם חשובים אנוסים, ויש להם תשלומין".

(באמת השער אפרים כתב בתו"ד לחלק דדוקא בשכח האבן אינו פושע דלא הוי ליה לאסוקי אדעתא שישכח, ואפי' שישכח לא אסיק אדעתי שבנפילה זו יזיק, משא"כ בנידון זה היה לו לאסוקי אדעתיה שישכח, והבין שמקרה זה דומה לשומר ששכח היכן הפיקדון, לכאורה נראה דהשער אפרים הבין שהענין תלוי כמה היה לו לחשוב שישכח, וזה החילוק בין שומר ששכח, לאבן ועירוב ששכח, ואכתי דבריו צ"ע).

ובאמת מצאתי בשו"ת שבות יעקב חלק ב' סימן קמח' דהביא את השער אפרים ודחה דבריו כמשנת', א' מבסוגיא דשכח אבן מבואר דשוכח אינו פושע, ב' שכח לערב אינו פשיעה, והביא שם עוד כמה ראיות ששוכח אינו פושע.

וכתב עוד דמה שהביא השער אפרים ראה דשומר ששכח היכן הפיקדון ה"ה פושע, "אי"ז ראה כלל דהתם שהפקידו אצלו היה ראוי לזוהר בפקדונות מאוד כאשר הזהירו חז"ל להניח אצל אוצרו ותכשיטו בענין שיהא מופקד שפיר ולכתוב בפנקסו וזה שלא עשה כן להניחו במקום שפגע לו עד שלא ידע מקומו לכך הוי פשיעה גמורה", ונראה כוונת דבריו כמשנת' דשומר ששכח היכן הניח חייב דכבר שהניח במקום כזה דאפשר שישכח, בזה הוא כבר פושע, ואפ"ל עוד דדוקא שומר כיון שקיבל ע"ע שמירה ואחריות אם שכח חייב, אבל שאר שוכח אינו כפושע, ומסיק השב"י דסתם שוכח אינו כפושע.

ועד"ז איתא במג"א סימן קח' יא', דהמג"א הביא כמה ראיות דכל שוכח אינו כפושע, (ראה מהשו"ע חו"מ תכ"א לענין שכח אבן בידו דאינו פושע, ושו"ע תקכ"ז לענין שכח לערב דאינו פושע, ושו"ע תקל"ח לענין דבר האבוד בחול המועד דשכח אינו פושע, ושו"ע י"ד רל"ב לענין נשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה או ביום פלוני, ולא עשה מיד כי אמר עדיין יש לי פנאי ושכח, דיש אומרים דמקרי אונס, ועי"ש עוד ראיות).

ובמג"א בסימן תקכ"ז ו' הביא דהיי"ש כתב דהיכא דלא שכח סתם אלא שכח מחמת עצלות וכד', ה"ה כפושע, ולפי"ד מובן דמשנת' דכל שוכח אינו כפושע, ואין לזה סתירה מהא דשומר ששכח היכן החפץ דנחשב פושע, דהתם היות והוא שומר הרי"ז כפשיעה מחמת עצלות ולכן חייב, ואין סתירה בין הגמ' בב"מ לג"מ בב"ק, מדברי המג"א נראה להלכה דסתם שוכח אינו כפושע, ורק באופן שכח מחמת עצלות או פשיעה ה"ה פושע.

האם שוכח הוא כשוגג או כאנוס

בספר דברי הגאונים כלל צט' י' הביא בשם מקור ברוך נב' במי שהניח הפיקדון תוך ארגז סגור ופתח הארגז ושכח לסגורו וכשנזכר ראה שהפיקדון נגנב, ופסק דשיכחה לא הוי פשיעה אלא אונס, וכ"כ הכנה"ג רצא' ה' דשיכחה הוי לא פשיעה אלא אונס,

ומאידיך הביא בדברי הגאונים דיש דכתבו ששכח והניח תיבה פתוחה הוי פשיעה וחייב, וכ"כ כנה"ג הג' ב"י רצא' טז' בשם משפט צדק,

עולה דאיכא כמה ראיות דשכח אינו נחשב פושע, והתבאר עוד דבאופן שדחה את הפעולה לסוף היום ושכח בפשטות גם בזה אינו כפושע, ויש שס"ל דבזה איכא מח' האם הוא כפושע, ויתבאר להלן דבמקום שכח מחמת עצלות נראה בפוסקים דה"ה פושע.

האם יש סתירה מהגמ' בב"ק לגמ' בב"מ האם שוכח ה"ה כפושע

התבאר לענין כמה הלכות והמקור בגמ' בב"ק דשוכח אין נחשב פושע, ומאידיך בבב"מ לענין שומר דאינו יודע היכן הפיקדון מבואר "דכל לא ידענא פשיעותא", ולכאורה זה סתירה, ויש לבאר האם הסוגיות שוות, או שיש חילוק בניהם.

בשו"ת שער אפרים סימן כח' נראה דהשווה את הסוגיות ולמד מדין "כל לא ידענא פשיעותא" בשומר, דשוכח ה"ה כפושע,

דהשער אפרים דן לענין שותף שכח למכור החמץ לגוי בע"פ ועבר את הפסח ונאסר בהנאה האם שוכח ה"ה פושע, בתח"ד שם השער אפרים דן לפטור את השוכח מהסוגיא בב"ק דשכח לעשות עירוב תבשילין אינו כפושע, והביא מהסוגיא בב"ק דשכח שיש בידו אבן פטור, הרי ששכח אינו כפושע, ואח"כ הביא ראה להפך, דשוכח ה"ה כפושע מהסוגיא בב"מ דשומר שלא זוכר היכן הפיקדון ה"ה כפושע, ונראה דהשער אפרים השווה את הסוגיות, והעלה דשוכח ה"ה כפושע,

אולם לפי משנת' צ"ע דברי השער אפרים, דלכאורה אין ראה מהא דשומר ששכח היכן הפיקדון דה"ה פושע, דכל שוכח ה"ה פושע, דלעיל התבארו כמה דרכים בדברי הגמ' "כל לא ידענא פשיעותא", ונראה דלכל הביאורים אין מסוגיא זו דכל שוכח ה"ה פושע, א' כמשנת' דאפשר דווקא שם בשומר הוא פושע דשמא הניח במקום לא שמור, ב' אפשר בשומר הוא פושע במה שהניח במקום שעלול לשכוח, כמ"ש הריטב"א "כי היה לו להניחו במקום שיוכל ליתנו לו כשיתבענו ממנו", ג' ואף למאירי דשיכחה בשומר ה"ה פשיעה, מ"מ אפשר דאי"ז אלא בשומר דכיון שקיבל ע"ע שמירה אסור לו להסיח דעתו מהפיקדון, כמ"ש המאירי "שכל שהשליך פקדונו אחרי גוו כל כך עד ששכח אין לך פשיעה גדולה מזו", וכ"כ בשו"ת עבודת הגרשוני סימן ב' לחלק בין שומר שאמר לא ידעתי היכן הניח, לשאר שאר שכחות, ועוד אפשר דדוקא שכח היכן הניח וגם כעת אינו נזכר היכן החפץ לכן הוא פושע, משא"כ אדם ששוכח מטלה או עשייה הרי זה מוגדר כתקלה ואינו כפושע, ויתבאר עוד להלן.

ועוד צ"ע בדברי השער אפרים, הרי יש כמה ראיות דשכח אינו כפושע, שכח שיש לו אבן ביד, ושכח להתפלל, ושכח לערב, מבואר דשוכח אינו פושע, ולכאורה ע"כ דרק שומר ששכח ה"ה כפושע.

לריטב"א ולרעק"א ולנתה"מ שביארו שהפשיעה היא שהניח במקום שאפשר שלא יזכור, הכא יהיה פטור, ולדעות שהבינו שהשיכחה היא עצמה הפשיעה (כן המשמעות הפשוטה בגמ' וכ"כ המאירי וכן נראה שהבינו כמה אחרונים) אפשר דהכא יהיה חייב.

העולה בנידון ב' - אדם קיבל זכות לכרטיס ע"ס 1000 ₪ עבור פסח מאחד האירגונים בשכונה וביקש מחברו שהולך לחלוקה שיביא גם את הכרטיס שלו, כשהגיע אותו האדם היה דוחק ובלגן והוא שכח לבקש את הכרטיס של חברו, כעת לאחר שנגמרה החלוקה הפסיד הלה את הכרטיס, האם מה ששכח הוא כפשיעה ויהיה חייב להכה"פ בדיני שמיים

בנידון זה הוא לא נחשב שומר, ולפי משנת' עולה דהשער אפרים למד משומר דכל שוכח הרי הוא כפושע, וא"כ גם ככה"ג ששכח להביא לחברו יחשב כפושע, ומאידך התבאר דכמה אחרונים חלקו וס"ל דסתם שוכח אינו כפושע, וראיה משוכח האבן בידו דאינו פושע, וכן שוכח להתפלל, ושוכח לערב, ושוכח למכור את החמץ, ושוכח לענין דבה"א, ושוכח נדרו שנדר לזמו מסוים, דבכ"ז אינו פושע, והתבאר דנידון זה לכאורה חלוק משומר והכא אינו נחשב פושע, א' הכא הוא אינו שומר, ב' הכא שכח לעשות פעולה וזה מוגדר כתקלה ואי"ז פשיעה, משא"כ שומר שכח היכן הניח ואף כעת לא נזכר היכן החפץ זו שיכחה גמורה ובוזה מצאנו דה"ה פושע.

העולה בנידון ג' - ביקשו מאדם שנסע לצפון לקחת שקית עם בגד יקר, אותו אדם הניח את החפץ יחד עם שאר חפציו באטובוס, ושירד נזכר ששכח את החבילה של חברו באטובוס, ושיחפשו אח"כ את הבגד הבגד לא נמצא, האם מה ששכח נחשב פשיעה.

בנידון זה הוא נחשב שומר, ולפי משנת' עולה, א' לדעה דשומר שלא יודע היכן הפיקדון הוא פושע רק באופן שלא יודע אם הניח במקום שמור, פשוט דהכא יהיה פטור, ב' לשאר הראשונים (ורעק"א, וודאי לנתה"מ) דהפשיעה היא מה דהניח במקום שעלול לא לזכור, הכא שהניח השקית לידו ושירד שכח לקחת יהיה פטור, ג' ולדעה דמה ששכח זה הפשיעה היה מקום לחייבו, אולם נראה דבנידון דידן יהיה פטור כמשנת', דהכא שכח לעשות פעולה וזה מוגדר כתקלה ואי"ז פשיעה, (דהוא זכור בדיוק היכן הניח ורק שכח להורידו), ונראה דהכא גם לשער אפרים דס"ל דשוכח הוא פושע מ"מ הכא יהיה פטור, דהכא זה שיכחה לרגע אחד ומיד נזכר, משא"כ בשומר ששכח לגמרי מהפיקדון וגם כעת שבאים לדרוש את החפץ הוא לא יודע היכן הפיקדון, ואפשר דרק בזה מצאנו דהוא פושע, אבל שכח לרגע אחד לעשות מעשה מסוים אפשר דלכ"ע יהיה פטור.

ובחסד לאברהם צו' פסק ששכח אי"ז אונס ולא פשיעה אלא שוגג, וכן משמעות השבו"י קמח' שהבאנו לעיל, ובדעת השו"ע והמג"א שהבאנו דבריהם לעיל דכתבו דה"ה "אונס", אפשר דכוונתם דאינו פושע, דהא לענין תפילה, ועירוב תבשילין, וכו' העיקר שלא יהיה פושע, וכן משמעות המחצה"ש בסימן קח', ולדבריהם יל"ע מה יהיה הדין בש"ש ששכח, האם יהיה חייב, או יהיה פטור דהוא כאנוס, וצ"ע.

העולה האם שיכחה היא כפשיעה

עולה דהשער אפרים כתב דסתם שוכח ה"ה כפושע ולמד כן משומר ששכח היכן הפיקדון דמבואר בגמ' דה"ה פושע, ולדבריו יש ליישב כל הראיות דשוכח אינו פושע, (ובאמת השער אפרים בתו"ד כתב לחלק בין שכח דהאבן בידו לשאר שיכחה, דתלוי כמה היה לו לחשוב שישכח, וע' מש"כ לעיל, מ"מ נראה דאף לשער אפרים באופן ששכח רגע אחד ומיד נזכר, כגון שכח להוריד החבילה מהאטובוס אפשר דמודה דפטור, וע' להלן).

והבאנו מח' אחרונים האם שומר ששכח לסגור תיבה ה"ה פושע, או אנוס.

ומאידך התבאר דיש הרבה ראיות דסתם שוכח אינו כפושע, והתבאר דהמקור משוכח אבן, והתבאר דכן מצאנו בכמה הלכות, וכ"כ כמה אחרונים,

והתבאר עוד דמה דאיתא דשומר ששכח היכן הפיקדון ה"ה פושע, לכאורה א"א ללמוד מזה דכל שוכח ה"ה אונס, ועולה דדוקא שומר שלא זכור היכן הפיקדון ה"ה פושע, א' יש שפ' דהוא פושע מחמת שאולי לא הניח במקום שמור, ב' ויש שפ' דהוא פושע שהניח במקום שלא זכור, ג' ויש שפ' דשיכחה של השומר ה"ה פשיעה, ומ"מ התבאר דאפשר דאי"ז אלא בשומר שקיבל ע"ע לשמור, אבל כל שוכח אינו כפושע, ד' ונראה עוד דדוקא שכח היכן הניח וגם כעת אינו נזכר היכן החפץ לכן הוא פושע, משא"כ אדם ששוכח מטלה או עשייה הרי זה מוגדר כתקלה ואינו כפושע, (דרגילות דהאדם שוכח ממטלותיו מחמת טרדות) וביותר אם שכח רגע אחד ומיד נזכר, וודאי אינו פושע.

העולה בנידון א' - קיבל לשמור מפתח של חברו ושכח היכן הניחו האם נחשב פושע וחייב לשלם צילנדר ומפתח חדש
לפי משנת' עולה דיש בזה כמה אופנים, א' אם מסתפק האם הניח את המפתח במקום שמור, לכ"ע הוא נחשב פושע. ב' הניח במקום שמור אבל במקום שבד"כ לא רגיל להניח שם ואפשר שישכח היכן הניח, ושכח היכן הניח, יהיה תלוי במח' ראשונים מה ההבנה "בכל לא ידענא פשיעותא", לדעה דחייב רק באופן שלא יודע אם הניח במקום שמור, הכא יהיה פטור, ולשאר הראשונים דהפשיעה דהניח במקום שלא זכור, או שבשומר מה ששכח זה פשיעה, הכא יהיה חייב. ג' הניח באחד המקומות שרגיל להניח מפתחות, ושכח היכן הניח,